॥ श्रीहरिः ॥

श्रीहनुमत्स्तोत्र

॥ श्रीहरिः ॥

(१)

सिन्दूराङ्गं वरोद्यन्मदनयनयुगं मूर्तदिव्यानुरागं
काश्मीरालिप्तभालं ललिततुलसिकामालमुत्तानबालम् ।
हर्षोन्मत्तं हरीन्द्रं रघुकुलतिलकध्यानसक्तं स्मिताञ्चद्-
वक्त्रं रोमाञ्चचञ्चत्तनुमरुणपटं मारुतिं चिन्तयेऽहम् ॥

(२)

दीव्यत्कल्पद्रुमाधो मनुरचितमहायोगपीठे स्फुरन्तं
धीरोदात्तं महान्तं स्थिरनयनयुगोल्लासिशान्तिं किरन्तम् ।
ब्रह्मैक्यं चिन्तयन्तं भ्रमभवमखिलं भेदमुन्मूल्य सन्तं
स्वान्तश्चित्ते वसन्तं गुरुपरमगुरुं मारुतिं चिन्तयामि ॥

(३)

पित्ताधिक्योत्थतापोन्मथिततनुमिमं शैशवे मूर्च्छितं च
मृत्योर्मूर्त्याभिपन्नं कृतकटुरवया शूलकुन्तादिमत्या ।
धावन् यो मामरक्षत् करकलितगदो द्रावयंस्तां धृताद्रिः
हार्दाकाशे स नित्यं स्फुरतु मम मनः प्राणसर्वस्वभूतः ॥

(४)

शान्तो दान्तो मुमुक्षुर्विरतविषयधीर्विश्वमन्तर्विविच्य
श्रद्धावित्तोऽनुगच्छेद् गुरुवरचरणं को नु लोकेऽल्पसारः ।
सर्वेषां साधनानामतिविरहमिहालोच्य चित्ते विषण्णः
सम्प्राप्तस्त्वां हनूमन्नुपसृतजनतावत्सलाङ्गीकृतोऽहम् ॥

(५)

अनिर्वाच्यं किञ्चिन्ननु निगमयन्तु श्रुतिगिरो-
ऽवगाहन्तां गाढं मधुररससिन्धुं प्रणयिनः ।
वयं त्वन्यान्धन्याननवकलयन्तः स्वहृदये
कपीन्द्रं ध्यायेम ज्वलदनलसंकाशममलम् ॥

(६)

यद्बुत्सङ्गे रङ्गे नवनवतरङ्गाननुभव-
न्ननङ्गादीन् साङ्गानजयमजितः सङ्गजनितान् ।
अनायासं रिङ्गन् शिशुरिव स वात्सल्यजलधि-
र्दयोत्तुङ्गापाङ्गच्छविरवतु मां वायुतनयः ॥

(७)

मोक्षं धर्मार्थकामान् निरतिशयसुखश्चैहिकामुष्मिकार्थान्
देवास्त्वत्पादसेवा अपि सरसहृदः प्रायशः प्रार्थयन्ते ।
मोक्षस्त्वात्माऽपरोक्षः सहजनिजतनुर्दातृदेयादिदूरः
संन्यस्तास्ते श्रयोऽप्याप्यहह मम मनो मारुतेऽन्वेषते त्वाम् ॥

(८)

दक्षे विद्यां गदाख्यामितरकरतले जाड्यशैलं विशालम्
बिभ्रद् रागं समाङ्गे नयनयुगतटे द्वेषवैकट्यमिष्टम् ।
स्कन्धे त्रैगुण्यसूत्रं हृदि निहितहरिर्वस्त्रयुग्मावृतोऽसौ
विश्वाधिष्ठानभूतां तनुमवगमयन् मारुतिर्ब्रह्म सत्यम् ॥

(९)

प्राणः सङ्गस्य मत्या गतिरतिरहितोऽस्पन्दतां सम्प्रयाति
वायुं चाश्लिष्य गाढं परिहृतविषया नाज्यते साञ्जनापि ।
इत्थं संयोगयोगे परशिवकृपया शुद्धबोधो हनूमान्
आविर्भूतोऽग्निवर्णो विषयविषयिताभ्रान्तिभूतं हिनस्ति ॥

(१०)

प्राचीं चुम्बन्तमारात् फलमिव मधुरं सूर्यबिम्बं ग्रहीतुं
बाल्यादुड्डीय गन्तुं गगनमतिजवादञ्जनोत्सङ्गलोलः ।
मा मा मेत्यालपन्त्या रुतिमनवधवद्गृह्यमाणोऽपि पुच्छे
पायादस्मानपायादभिहितिसुभगो मारुतिः सम्प्रहृष्यन् ॥
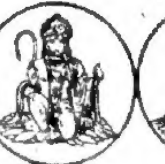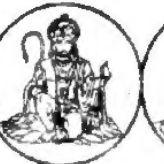
(११)

भूयोभूयः प्रमाया रुतिरपि सततं मारुतिं ब्रह्म वक्ति
किं वा मौनोपदेशादवचनवचनं मारुतिः शास्ति शिष्यान् ।
मा मा मेत्यारुवन्वा जगदखिलमिदं संन्यषेधीत्स नेति
माऽस्मिन् शब्दप्रवृत्ती रुतिरिति कलये मारुतिं स्वात्मरूपम् ॥

(१२)

भोजं भोजञ्च केशर्युपहृतनवनीतादिकं कामधेनोः
कण्ठे कृत्वाथ चिन्तामणिमतिसुभगं शम्भुना दत्तमीषत् ।
बाल्यादावाथ कल्पद्रुममधुरफलं वायुनानीतमुद्यन्
क्षिप्त्वा भित्त्वा च हित्वा चणकमवनिगं वानरोऽश्नन् पुनातु ॥

(१३)

तिलकललितभालं सङ्कुचत्केशजालं
स्मितलवलसिताभ्यां लोचनाभ्यां रसालम् ।
कृतकलमलमञ्जन्मालमालम्ब्य तालं
कलय कलय लौल्यादञ्जनोत्सङ्गलालम् ॥
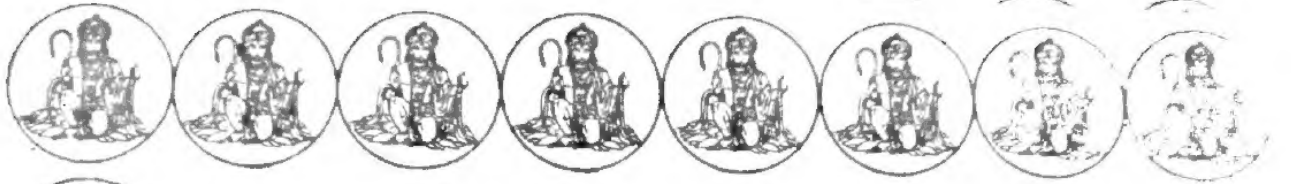
(१४)

मधुरमधरं चञ्चद्रागां सुधामिव सन्दधत्
हसितलसितं माद्यन्माद्यद्विकासि दृगञ्चलम् ।
मृदु मृदु मुदा शान्तं कान्तं मधूदितमञ्चितं
भवयति मनोहारं हारं समं मम मारुतेः ॥

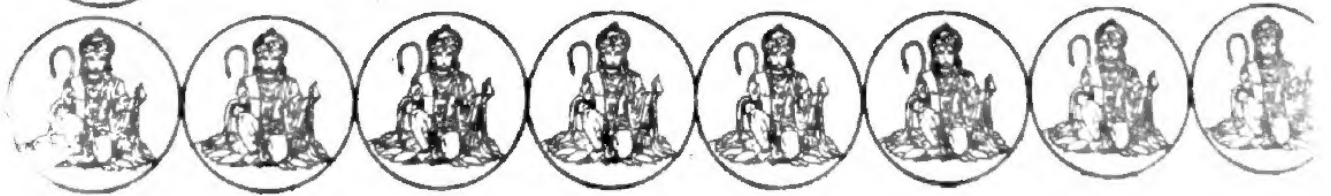
(१५)

प्रज्ञाप्राणावुपाधी प्रणिहितमतयो भावयन्तीश्वरस्य,
तावेतौ भाव्यमानौ हनुमति विषयेऽनन्यनिष्ठौ विभातः ।
तस्मादस्येश्वरत्वं श्रुतिशतविहितं ब्रह्मता चार्यसिद्धा
स्वात्मा ब्रह्मेति वाक्यादनुभवतु भवान्स्वं हनूमन्तमन्तः ॥

(१६)

'बाल्यर्म्निर्विद्य मौनं श्रुतिरियमपरा बोधशक्त्युत्थभावात्
सिद्धं विश्वप्रपञ्चोपशमवचनं मारुतिं स्तौति नूनम् ।
बाल्याद् ब्रह्मात्मसिन्धौ विषयशयपृथङ्नाममूर्तीर्निरस्यन्
आसीद्यस्मान्महात्मा गुरुजनवचनाद्विस्मृतासत्प्रपञ्चः' ॥
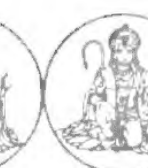
(१७)

प्राणो ब्रह्मेतिवाक्यं स्फुटयति नितरां मारुतेर्ब्रह्मभावम्,
वायो त्वं ब्रह्म साक्षादिति च सुतगताभेदमेव प्रशास्ति ।
ब्रह्माण्डानां सहस्रं विघटयितुमलं कालकालाग्निरुद्रम्,
भद्रं वीरं महान्तं निजहृदि कलये तद् हनूमन्तमाद्यम् ॥

(१८)

कामोऽग्रेऽवर्ततेति श्रुतिरपि जगतां मूलमाख्याति कामं
विश्वस्मिन् सोऽपि सिद्धः पवनतनयजो[१०] बद्ध[११] एव स्वपित्रा ।
यो नित्यब्रह्मचारी[१२] स किमिह सुतवान् माययेत्युक्तयुक्त्या
मायासृष्ट्यादिहेतुः स्फुरतु हृदि सदा मारुतिः स्वात्मरूपः ॥
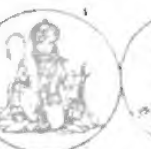
(१९)

सामञ्जस्यं न किञ्चित्समरसचरिते निर्विकारे कुमारे
ब्रह्माचारे स्थितीनां मतिकृतितितिभिः कल्पितानां गतीनाम् ।
मायाछायाव्यतीते न भवति सुतरां सुप्तिरुप्तिश्च यस्मात्
तस्माच्छास्त्रप्रसिद्धं परममृतमजं ब्रह्म यत्तद् हनूमान् ॥

(२०)

पृथ्वी देहोऽन्नरूपः जलमुरुधिरवद् वह्निरौष्ण्यादिरूपः
वायुः प्राणोऽवकाशो गगनमपि महान् बुद्धिरूपेण दृष्टः ।
ईशो जीवः सुषुप्तं प्रकृतिरपि परीणामवन्तश्च सर्वे
व्यष्टित्वं सम्भजन्ते विकृतिविरहितश्चिद्वपुः श्रीहनूमान् ॥
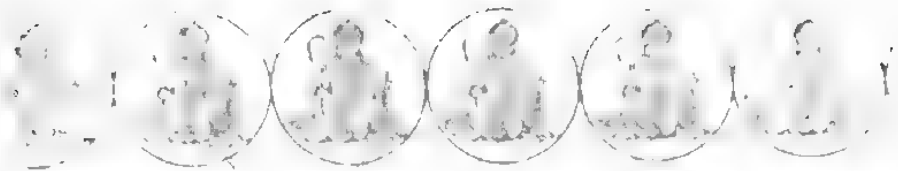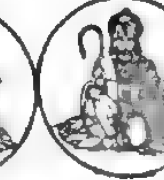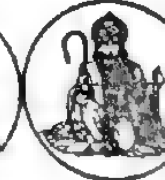
(२१)

यत्सच्चिद्ब्रह्म मायाशबलितमभवत् कारणं सर्वशक्ति
सर्वेशः सर्वजीवः प्रकृतिरपि गुणाः बुद्धिराद्यं च कार्यम् ।
ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रः कृतिमतिविलसद्भेदभाक् चापि सर्वं
निर्माय्यं तद्विशुद्धं कपिवरवपुषानन्दरूपं चकास्ति ॥
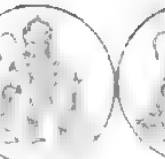
(२२)

ध्यायं ध्यायं हृदब्जे नवरसललितं जानकीप्राणनाथं
गायं गायं मुखाब्जे मृदु मृदु मधुरं सामवद्रामनाम ।
पायं पायं च लीलामृतमतुलसुखं सम्मुखं यः सखीनां
स्मायं स्मायं हनूमान् वितरतु सततं प्रेमसम्पन्मधूनि ॥
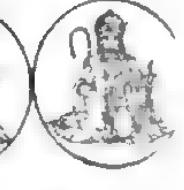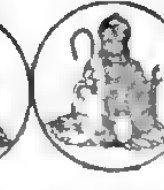
(२३)

क्षमाक्षमः स्नेहरसोऽग्निवर्णो
बलानिलो व्योमविशालवक्षाः ।
मनोमयोऽर्केन्दुसमानदृष्टिः
स्फुटाष्टमूर्तिर्ध्रुवमाञ्जनेयः ॥

(२४)
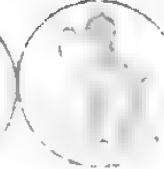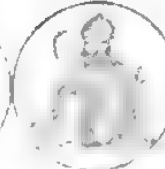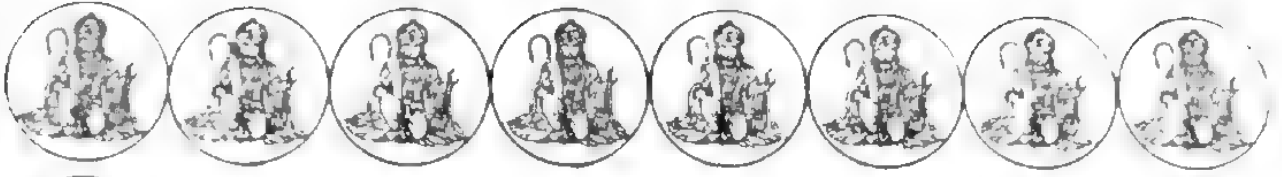
सुग्रीवः शुद्धसख्याचरितमभिलषन् रामभद्रेण सार्द्धं,
सङ्कोचाद् गौरवोत्थाद् रघुपतिहृदयं नास्पृशद्भक्तिनम्रः ।
हस्ताभ्यां तौ गृहीत्वा स्मितललितमुखो गाढमालिङ्गयन् द्वा
आश्लिष्यन्नाञ्जनेयो जयति यतिपतिर्गोचरो नस्त्रिमूर्तिः ॥
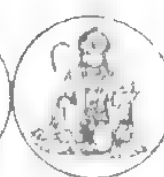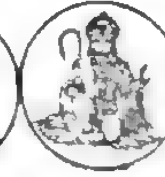
(२५)

श्रुत्वाशोकवनीगतामवनिजामादाय गुर्वीं गदां,
हेमाभं महसोज्ज्वलं ज्वलितदृग्देहं महत्वं नयन् ।
हुं हुं हुंकृतिझंकृतोतिरभसात्पङ्कुचां महीं कम्पयन्
क्षुभ्यन् प्राणइवाखिलस्य जगतोऽव्यात्प्राणजन्मा हरिः ॥
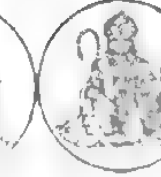
(२६)

उद्यत्कल्लोललोलं त्रिगुणमयमहावातसम्पातघातैः
मोहग्राहं स्वरूपानधिगमसलिलं दृश्यमानार्थसिन्धुम् ।
सन्तीर्य, स्पर्शशून्योध्यभिमतिमहतीं कर्मदेहाख्यलङ्कां
धुन्वन् वैराग्यबोधोपरमपरतनुर्मारुतिः संनिधत्ताम् ॥

(२७)

आत्मानं ब्रह्म बुद्ध्वा नियतमतिर्यतिर्वृक्षमूलं श्रयेत,
यस्मादादेहदुर्गं निवसति नितरां शान्तिरत्रेति विद्वान् ।
नूनं श्रुत्यैव सीतां दशमुखनगरे शिंशपामूलसंस्थां,
निश्चिन्वन्मारुतिस्तामलभत विपिने रामतत्त्वात्मदर्शी ॥

(२८)

पुच्छं ब्रह्म प्रतिष्ठेत्यनुवचनपरा सा श्रुतिस्तैत्तिरीया,
किंस्वित् कश्चिद्द्विपश्चित् कलयति नितरां ब्रह्मपुच्छं कुतश्चित् ।
दृष्टं दृष्टं हनूमाननुभवति बृहत्पुच्छसंस्थेन तेन
बोधाख्येनाग्निना यद्दशमुखवसतिं हेममायां ददाह ॥

(२९)

प्राणेशो राघवो मां स्मरति मम कथां वापि हंहो हनूमन्
सीतापृष्टः स ऊचे रघुपतिरनिशं त्वन्मयस्त्वामुपास्ते ।
बाह्यान्तर्भावशून्यश्चिदमृतकरुणासागरो नागरोऽपि
पश्यन्नाराल्लतादौ निगमयति मुहुर्जागरेश्लिष्यति त्वाम् ॥

(३०)

लङ्कायां किं कलङ्कानपकृततनुषा जानकी जीवतीति
पृष्टो रामेण वक्तुं प्रणयविनयवाङ्माधुरीं तामनीशः ।
स्विद्यन्मुह्यन् प्रमाद्यन् मुखमवनमयन् रुद्धकण्ठो हनूमान्
लोलल्लाङ्गूललोमा मतिलवरहितः केवलं रोदितिस्म ॥

(३१)

सीतावचनम्

सर्वेषामिन्द्रियाणां सृतिमुपसरता मार्ग एवावरुद्धः
प्राणानाश्लिष्यतान्तर्दृढतरनिगडेऽस्पन्दितास्तेऽपि नूनम् ।
आत्माऽन्विष्टोऽपि देहे न मिलति निपुणं राघवेणैक्यमाप्तो,
भूयो मृत्युर्निराशः सुखयितुमभवन्मारुते मामभीष्टः ॥

(३२)

श्रीसीतारामचन्द्रोदितमधुररसोद्‌गारिपीयूषसार-
सन्देशादानदानप्रभृतिकृतिकृती निर्जनारण्यवृत्तिः ।
स्मारं स्मारं तदन्तः स्थितपरमरसाद्वैतसंश्लेषभावम्
स्वात्मोत्सङ्गस्थदीव्यद्युगमिलनसुखं मारुतिः संव्यतानीत् ॥

(३३)

लङ्केशभ्रातरं यच्छरणमुपगतं शङ्कमानो व्यमृक्षत्
सुग्रीवस्तद् हनूमान् मतिगतिविकलोऽवाङ्मुखः पर्यतप्यत् ।
रामादेशं निशम्योच्छलदमलमना वक्षसाश्लिष्य गाढं
तत्पादाब्जं प्रणेष्यन् प्रणयपुलकितः साश्रु माद्यन्ननृत्यत् ॥

(३४)

शेषोत्थानासमर्थं करतलकलया रावणं मूर्च्छयित्वा,
कृत्वाङ्के तस्य शक्त्याभिहतफणिपतिं शोषिणेऽदान्महात्मा ।
रामो जीवेत्यपश्यत् तरुणकरुणयाजीवयत्स्वं च तञ्च,
तत् स्वाधीनां हनूमान् विशदयति न किं शेषशेषिव्यवस्थाम् ॥

(३५)

नन्दिग्रामोपकण्ठे प्रियतमविरहात् खिद्यमानान्तरङ्गं,
सौभाग्यं भक्तिभाजां भरतमुपगतः प्राञ्जलिः प्राह प्रह्वम् ।
श्रीरामेत्याञ्जनेयस्तदवकलनजानन्दभरनेन तेन,
तद्वक्षःस्थेन माल्यीकृतनिजवपुषा स्रग्धरोऽस्मान् बिभर्तु ॥

(३६)

हारं भिन्दन् सभायां जनकतनुजयोपाहृतं श्रीहनूमान्,
क्षिप्तो लोकैरवोचन्निजपरमधनं राघवोऽन्विष्यतेऽस्मिन् ।
किं रामस्तेऽन्तरङ्गे निवसति ? न हि किं, वक्ष उत्पाटय सद्यः
बाह्येऽज्ञत्पद्मरागोत्यधिहृदयमधान्नीलपुष्पोत्थशोभाम् ॥

(३७)

पृथिव्याः सौरभ्यं सलिलरसमादाय मधुरं
सुसौन्दर्यं वह्नेरनिलकलितस्पर्शसुभगम् ।
इदन्तान्नैवेद्यं नभसि विहितं हृत्प्रणिहितं
हनूमानात्मस्थो नवनवरसोऽश्नातु सुचिरम् ॥

(३८)

विष्णुः शेषाङ्कशायी यदुकुलतिलकश्चापि शेषानुयायी
तस्मादर्वाक्प्रसिद्धौ प्रकृतिपरतमां ब्रह्मतां किं लभेताम् ।
शेषो रामानुयायी रघुकुलतिलकोत्सङ्गशायी च तस्य
ब्रह्मत्वं संव्यतानीदितिरसहसितान्मारुतिर्मामगादीत् ॥

(३९)

विद्याविद्या असंख्या नवरसरसिताः का न कृष्णस्य कान्ताः
लक्ष्मीं नीलां भुवं च त्रिगुणरसमयीः सेवते शेषशायी ।
सीतां विद्यामनन्यामुदवहदमलां राघवेन्द्रोप्यनन्यः
स्त्रीमायास्पर्शशून्यो मम मनसि सदा मारुतिर्ब्रह्म भाति ॥

(४०)

देहः पात्रं जीवनं स्नेहधारा
वर्तिः प्राणा ज्योतिरात्मैष जीवः ।
वाचो ध्वानं चापलं नृत्यमित्थं
स्वारातिक्यं मारुतेश्चिन्तयेऽहम् ॥

(४१)

विस्फूर्जद्ब्रह्मचर्यस्फुरदलघुबलो लक्ष्मणोल्लाघहेतु—
र्गन्धोन्मादौषधस्याहृरणधिषणया कालनेमिं निहत्य ।
संग्रामे पुष्कराख्यं निधनमुपगतं मारुतिः श्रीहनूमान्
मृत्योराच्छिद्य लोकेऽकृत निजमरणोन्मुक्ततां सत्स्फुटार्थाम् ॥

(४२)

अन्योन्यं प्रीतिमन्तौ स्मितललितमिलल्लोचनाभ्यां पुरस्तात्
पश्यन्तौ संसदन्तर्निभृतमतिरसाद्बिम्बितां स्वामभिख्याम् ।
सीतारामौ हनूमान्मधुररसकृती चामरं चालयन् तौ
दर्शं दर्शं प्रमोदात्पुलकचितवपुर्वर्षतिस्माश्रुधाराम् ॥

(४३)

व्यक्तिः स्थूलाथ सूक्ष्मा दृशिविषयतयाप्राकृती प्राकृती वा–
प्यन्तर्यामिण्यनन्ते तरतमतरला शिथिलामेव[13] धत्ते ।
अश्रान्तं पारतन्त्र्यन्ननु वहति ततोऽदृष्टदृश्यो[14] हनूमान्
बुद्धस्याबुद्धतत्त्वस्य च तनुसमतामूहितुं दासमूर्तिः ॥

(४४)

देहाहङ्कारसारं भ्रमकृतमखिलं भेदमुद्भेत्तुमाराद्
आत्मा दृश्यप्रपञ्चादितर इति मतिं शास्ति सर्वात्मदर्शी ।
अद्वैताखण्डबोधं जगदजरमजं पूर्णमानन्दसान्द्रं
मन्ये विद्वान् हनूमान् प्रकटपशुवपुर्ब्रह्मतामाह[15] तस्य[16] ॥

(४५)

अस्वातन्त्र्यं तु दुःखं स्ववशमिह सुखं प्राह कश्चिन्मनीषी
आस्तां देहात्मनां तन्निजपरमनसां बन्धनोन्मूलनाय ।
बुद्धानामित्थमिष्टं न भवति परतः पोषवद्देहभाजां
मन्ये तज्ज्ञो हनूमान् परवशवपुषा तत्त्वमेतज्जगाद ॥

(४६)

देहस्यापारतन्त्र्ये कथमनुमनुतां शेमुषीमान् विरक्तः
अन्नाम्भोवह्निवायुप्रभृतिपरवशस्याचितोऽन्योन्मुखस्य ।
आहारेहापिपासाव्यसनशतजरामृत्युरोगादितस्य
ब्रह्मज्ञः श्रीहनूमच्चरणमनुसरन्नष्टमोहो मनस्वी ॥

(४७)

यस्यान्तर्देशलेशे विहरति भगवान् सीतया रामभद्रः
सर्वज्ञः सर्वशास्ता समहृदयगतो मायया कारणात्मा ।
सर्वाधिष्ठानभूतं चिदमृतममित कारणातीतमन्त-
र्बह्यान्तःपूर्वपश्चाद्रहितमहमहं भावये मारुतिं तम् ॥

(४८)

यत्किञ्चिन्नामरूपात्मकमिदमखिलं भासते वस्तु दृश्यं
तन्नानादेशकालाश्रितमपि च तयोर्भेदकं सिद्धिमूलम् ।
अन्योन्यापाश्रयत्वान्न भवति सुतरां तत्त्रयी वास्तवार्था
तन्मूलं तत्प्रकाशस्तदुदयविलयस्तत्स्वरूपो हनूमान् ॥

(४९)

स्थूलं हित्वा पदार्थं गणकगणपतिः दिग्विभागोपपत्त्यै
नेशस्तस्मान्निरंशा दिगिति मतिगतानिच्छताप्यभ्युपेयम् ।
एकस्यां वा समस्यां दिशि न च लभ्यते दृश्यभावः स्वभूमि
तस्मादिवच्छकदलक्ष्यं बृहदितिभणितं ब्रह्म मूर्तं हनूमान् ॥

(५०)

योऽयं कालः प्रसिद्धः किमु निरवयवस्तद्विरुद्धोऽथवेत्थं
सम्यङ् मीमांस्यमानो व्यवसितमतिभिर्नैति काञ्चिद्विभक्तिम् ।
कल्पान्तोऽसौ कलाद्यःपरिणतिकलनाकल्पितो भाति सांशः
तत्कार्यक्षाक्षणार्थक्षयविदितवपुर्मारुतिश्चाकसीति ॥

(५१)

निर्मर्यादो महान् सन्नणुरपि च भवन् किन्नु कश्चित् पदार्थः
प्रेक्षावद्भिः प्रयत्नान्नयनपथिकतां नीयते न्याययुक्त्या ।
तन्मध्ये भासमानं भवमखिलमिमं भ्रान्तिभूतं विभाव्य
भावे भावे विभातं भयरहितपदं भावये वायुसूनुम् ॥

(५२)

यावन्तो रूपभेदाः स्फुरणपथगता रेखयोल्लिख्यमानाः
सा बिन्दूत्थाथ बिन्दुः परिणतिवशतः स्पन्दतेऽसंख्यरूपैः ।
दृग्दृश्यत्वादिदूरे किमिति परिणतिः कल्पितोपासनार्थं—
स्त्वध्यारोपापवादावधिनिरवधिक हं हनूमन्तमीडे ॥

(५३)

वाक्यादर्थप्रसिद्धः पदसमुदयतो वाक्यजातं पदानि——
वर्णास्ते च स्वरेभ्यः स्वरविततिरहो नादजन्या स चैकः ।
आघातोपाधिभिन्नोऽकृतपवनवशात् प्राप्य नाना विवर्तान्
धत्तेऽध्यारोपितार्थो ननु निखिलजगन्नाममूर्तिर्हनूमान् ॥

(५४)

योऽन्तःस्थो वागुपाधिः परिणमतिमुहुर्नामरूपेण सोऽयं
नेत्रश्रोत्रादिसञ्ज्ञो वहति विषयतां हस्तसङ्घात् क्रियात्वम् ।
मायाभिर्ज्योतिषां यद्‌यो विषयपदगतश्चाश्रयत्वं प्रयातः
तद्रूपश्चापि सत्यः समविषमतया भासतेऽसौ हनूमान् ॥

(५५)

वर्गोऽसाविन्द्रियाणामनुभवति सदा स्वं सजातीयमर्थं
वैजात्यं गृह्यमाणं निपुणतरदृशापीक्ष्यते नात्र किञ्चित् ।
यद्यत्पश्याम्यहं तच्चिदिति मम चितो दर्शनाच्चित्तशून्यात्
तच्चिच्चेत्यादिभेदोज्झतसहजतनुर्वायुसूनुः समात्मा ॥

(५६)

कः सन्धिर्द्रष्टृदृश्योभयपदविदितस्यार्थभेदस्य कर्त्ता
दृश्यश्चेद् भेद्यरूपं यदि च तदितरो द्रष्टृतास्यानुभूतेः ।
तत्त्वस्याज्ञानमेतान् रचयति विविधान् द्रष्टृदृश्यादिभेदान्
ज्ञानादुत्सारितेऽस्मिन्ननुभवकपिराड् राजतेऽद्वैतरूपः ॥

(५७)

सिन्धुर्वा स्यान्नभो वा नयनविषयतां प्राप्य भातोऽन्यथैव
नीलत्वं गृह्यमाणं ग्रहणपथगता योग्यतां संव्यनक्ति ।
वृत्त्या सन्दृश्यमानोऽन्यथयति सहजं यत्स्वरूपं हनूमान्
तत् सिद्धोनन्ततत्त्वाग्रहणसहकृतः कृत्रिमोऽयं प्रपञ्चः ॥

(५८)

कार्यत्वेऽनिश्चिते किं प्रतिफलति जगत्कारणं वस्तु किञ्चिद्
अज्ञात्वा कारणं वा जगति न च बुधः कार्यतां निश्चिनोति ।
अन्योन्याधीनबोधात्तदुभयरचनाऽवास्तवी कल्पनोत्था
तत्कल्पानल्पतल्पश्चिदमृतरसरान्मात्रमूर्तिर्हनूमान् ॥

(५९)

सद्वासत्कारणं स्यात्तदुभयमिलितं तद्व्यतीतं नु वस्तु
वन्ध्यापुत्रायितं तज्जनितमिति विदः कार्यतां प्रत्यषेधन् ।
भूतं वाभूतमाहो नहि भवति जगत् तत्त्वतो मायया वा
तज्जातिस्पर्शशून्योऽनुगतिविगतिमज्जालकालो हनूमान् ॥

(६०)

कस्माज्जाताथ कस्मिन् सृतिरुपरमते केन को वेति वेत्ति
कालारम्भान्तदम्भं[१७] मतिविषयतया किं प्रमाता मिमीते ।
तत्सृष्ट्युत्पादनाशार्थकमनृतकथाजालमाराद्विसृज्य
दृङ्मात्रं स्वं प्रपञ्चाकृतिमवकलये मारुतिं निर्विशेषम् ॥

(६१)

आधेयोऽयं प्रपञ्चो ह्यवयवसहितः स्वस्य सिद्ध्यै निरंशां
सिद्धां स्वाधारसत्तां निगमयति ततश्चारिताथ्यं समेति ।
तस्यामस्यां न लेशश्चिति समयदिशावस्तुजातस्य कश्चिद्
आनन्त्यादंशवंशाश्रितमति गतिकस्याञ्जनेयाख्यमूर्त्याम् ॥

(६२)

कायः किं कर्मजन्मा ननु तनुजनितं कर्म वा नोभयं तत्,
पौर्वापर्याप्रसिद्धेर्युगपदिति तदा हेतुकार्यत्वहानिः।
सादित्वेऽस्वीकृते सा जनितजनकतारोपिताज्ञानमूला,
पारम्पर्यं च तद्वत् तदुभयविधुरो मारुतिः सिद्ध आत्मा॥

(६३)

शान्तो ब्रह्मात्मकत्वाद् रघुपतिपदयोर्दास्यवान् भक्तसख्यः,
शृङ्गारी युग्मरागारुणविमलवपुर्वत्सली निर्व्यलीकम्।
भावानां सामरस्यात्तनुमनुभवतां संज्ञया पञ्चवक्त्रो,
मध्ये चित्तं स नित्यं मधुमुदित इवोच्छ्हल्लं खेलतान्नः॥

(६४)

रघुपतिसेवाः सकला
भरतादिभिराहृताः प्रेक्ष्य ।
जृम्भां प्रतीक्षमाणः छोटयितुं
वानरो जीयात् ॥

(६५)

आनेतुं पानीयं सीतार्थं
राघवं च बीजयितुम् ।
वर्द्धितबाहुर्युगपत्
प्रसादयंस्तौ हरिर्जयति ॥

(६६)

धृतसिन्दूरो गच्छेदन्तःपुर-

मिति निशम्य रामवचः ।

सिन्दूरारक्तशरीरो गन्तुं

कृतधीः कपिः स्फुरतु ॥

(६७)

दृप्यन्त विष्णुवाहं लघुकरलतो वेगतश्चापि धुन्वन्,

रुन्धन्तश्चक्रपिण्डं मुखसुखविवरे न्यस्य कृष्णाख्यरामम् ।

रज्यन् दृष्ट्वाथ सत्यां जनकतनुजनुःस्थानसंस्थां हनूमान्,

केत्यापृच्छन् सहास्यं हरिमवकलयन् सस्मितोऽस्मान् धिनोतु ॥

(६८)

महीयन्तां ब्रह्मण्यवहितधियः स्वे महिमनि,
प्रमोदन्तां पुण्यैर्विहितमतयो नन्दनवने ।
वयं शून्यारण्ये कटुविरटिते मर्कटभटै-
रटन्तोऽटन्तस्तं विकटहनुमन्तं चिनुमहे ॥

(६९)

समागत्य विद्या परोपाहितं'< सा
प्यनुल्बं परं तत्त्वमाविष्करोतु ।
वयं वायुजायाममायाममायं,
हनूमज्जनीमञ्जनामञ्जयामः ॥

(७०)

स्मारं स्मारं रघुपतिपदं सम्पदं भक्तिभाजां,
हारं हारं हृदयममदं सज्जनानां स्मितेन ।
कारं कारं तरुणकरुणां शं विधातुं शरण्यो,
धारं धारं मृदु मृदु पदं मारुतिर्मां प्रयाति ॥

(७१)

सिन्दूराद्रिनिभेन दिव्यवपुषा नृत्यन्तमत्यद्भुतं,
गायन्तं करतालतालललितं रामेति रोमाञ्चितम् ।
प्रेमार्द्रेण हृदाश्रयेऽश्रुविततीर्वर्षन्तमञ्जुस्मितम्,
स्वानन्दोन्मदलोचनं धृतलसद्रक्ताम्बरं मारुतिम् ॥

नौमि श्रीहनुमन्तमन्तरनुरागं व्यञ्जयन्तं ध्रुवं
सिन्दूरारुणविग्रहं सहृदयाह्लादिस्मिताञ्चन्मुखम् ।
अर्द्धोन्मीलितलोचनं रघुपतिं ध्यायन्तमानन्दितं
वीणोद्यत्स्वरमूर्च्छिताखिलजगच्चित्तं स्वचित्तेस्थितम् ॥

कामार्थाविर्थयन्तो विषयपरवशा लौकिकोत्थानमानाः,
वाञ्छन्तोऽन्तर्व्यवस्थां मरणपरसुखां धर्ममाराधयन्तु ।
आकांक्षन्तश्च मोक्षं श्रुतिमतिमहितं ब्रह्मभावं विदन्तु,
हित्वा तन्नैरपेक्ष्यान्निखिलमिह वयं वायुसूनुं भजामः ॥